

Терентьєва Наталія Олександрівна,
доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри
олімпійського і професійного спорту,
Український державного університету імені Михайла
Драгоманова;
провідний науковий співробітник,
Державна науково-педагогічна бібліотека України
імені В.О. Сухомлинського
ORCID ID: 0000-0002-3238-1608

ВИРОБНИЦТВО ЗНАННЄВОГО ПРОДУКТУ СУЧАСНИМ НАУКОВЦЕМ-ВИКЛАДАЧЕМ

Сучасний науковець-викладач – то вже не людина з покликанням до наукової та викладацької праці, то вже фахівець, який швидко адаптується до техніко-технологічних змін, змін контингенту (хто навчається, викладає, керує та фінансує / замовляє послуги), змін освітнього та наукового контенту й доступу до ресурсів у цифровому форматі з подальшим його застосуванням та трансформацією. Час загального дистантного навчання/освіти/науки, що масовізувались з початком карантинних обмежень засвідчив, що не все так райдужно, як зазначалось до 2019 року, коли дистанційний формат розглядали як допоміжний до індивідуальної траєкторії розвитку особистості. Зокрема, цей формат передбачався для підготовки фахівців та застосування фахівцями окремих спеціальностей та / або галузей знань.

Початок масової дистанціоналізації освітніх послуг викликав певний спротив, нерозуміння й несприйняття частини професорсько-викладацького складу та очікування скорого повернення до традиційного формату (про це йшлося у попередніх авторських напрацюваннях [2–4]). Однак подальша ситуація – широкомасштабне вторгнення з боку рф в Україну – переорієнтувало систему освіти і науки на гібридний підхід (змішане надання освітніх послуг – синхронне онлайн та асинхронне). І це стало певним викликом для частини професорсько-викладацького складу, який забезпечував реалізацію освітніх та освітньо-наукових програм для таких спеціальностей як 017 Фізична культура і спорт, усі спеціальності галузі знань 21 – Ветеринарія, 22 – Охорона здоров'я, 25 – Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, 26 – Цивільна безпека, 27 – Транспорт; переважна більшість спеціальності галузі знань 02 – Культура і мистецтво, 09 – Біологія, 10 – Природничі науки, 18 – виробництво та технології, 20 – Аграрні науки та продовольство, оскільки неможливо підготувати кваліфікованих фахівців цих галузей та спеціальностей на відповідних освітніх (освітньо-наукових) програмах тільки засобами дистанційного формату (а інколи й змішаного також).

І тут маємо звернути увагу на цифрову компетентність науково-педагогічних працівників, яка стає першочерговою для забезпечення освітньо-наукового процесу. Не деталізуючи етимологію поняття «цифрова компетентність», зазначимо його широковживане тлумачення як впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодію з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства [1], яка з 2006 року визнана ключовою компетентністю в Євросоюзі. Її складники (інформаційна грамотність та грамотність щодо роботи з даними; комунікація та взаємодія; цифровий контент; безпека; вирішення проблем) є доволі значущими у професійній діяльності науково-педагогічних працівників, проте рівень обізнаності та володіння відповідними дескрипторами поки невисокий, незважаючи навіть на примусові заходи.

На державному рівні Україна доєдналась до Міжнародної інноваційно програми «Трансформація цифрової педагогіки» (2022 рік) і стала 17-ою країною, яка реалізує цю інноваційну програму (розроблена за участю Вищої школи педагогічних наук Гарвардського університету та Університету Мічигану, реалізується завдяки партнерству Академії інновацій та цифрової освіти «Hewlett-Packard» (HP IDEA) в Україні та громадської організації «ЕдКемп Україна»), спрямовану на розширення цифрового та педагогічного потенціалу освітян [5]. Для освітян запроваджено за ініціативи МОНУ низку безкоштовних семінарів, вебінарів, курсів, програм навчання цифрової компетентності. Зауважимо, що ці програми здебільшого орієнтовано на педагогічних працівників, оскільки концепція НУШ передбачає обов'язковість цієї компетентності як у вчителів, так і в учнів; а в закладах вищої освіти за потреби відповідне навчання організовано на місцях.

Однак громадяни України активно залучені до формування цифрової компетентності через практичну діяльність Міністерства цифрової трансформації України, наприклад Цифрова освіта через додаток Дія, окреслення Рамки цифрових компетентностей для громадян України [6], що є свідченням четвертої промислової та другої академічної революцій, зокрема третього етапу розвитку К-суспільства. Наголосимо, що відповідний перелік компетентностей [6, с.9, 13-16] є включеним до будь-якої освітньої (освітньо-наукової) програми, за якою здійснюється підготовка фахівців.

Зазначимо, що на повернення до суто традиційного навчання сподіватися немає сенсу, оскільки суспільство невпинно розвивається у бік цифровізації, зокрема й освітньо-наукових інформаційних послуг. А коректно їх створювати, застосовувати, рекомендувати, верифікувати, диференціювати – це одне й найважливіших завдань професорсько-викладацького та наукового складу закладів освіти і науки України. Тож не залишаємося осторонь прогресу, але й

не забуваємо особливості окремих освітніх програм, опанування яких передбачає поєднання цифрових та традиційних технологій підготовки фахівців та створення нового знаннєвого продукту.

Список використаних джерел

1. Кохан В. П. Цифрова компетентність громадян Євросоюзу. URL: https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/Tezy_05.06.20/Tezy_05.06.20_13.pdf (дата звернення: 12.04.2023).
2. Терентьева Н. О. Відкритість освітнього простору: ризики та перспективи сьогодення. *Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу* : зб. матеріалів міжнар. форуму. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 296–297.
3. Терентьева Н. О. З досвіду роботи в умовах змішаного та дистанційного навчання (здоров'язбережувальний аспект). *Контекстуалізація орієнтирів на створення стійкого благополуччя людини в здоров'язбережувальному просторі України* : науково-просвітницький альманах. 2021. № 3. С. 130–132.
4. Терентьева Н., Гнездилова К. Особенности преподавательской деятельности в условиях смешанного обучения в заведениях высшего образования. *Dialog intercultural polono-moldovenesc: Culegere de studii* : Materialele Congresului științific internațional Moldo-Polono-Român: Educație-Politici-Societate, Chișinău-Cracovia, 14-15 mai 2021 : [în vol.] / comitetul științific: Valentin Constantinov (președinte) [et al.] ; comitetul organizatoric: Nicolai Aluchi [et al.]. Chișinău : S. n., 2021 (Tipografia UST). Vol. 4, nr. 2. С. 104–108.
5. Україна доєдналась до Міжнародної інноваційно програми «Трансформація цифрової педагогіки». *Міністерство освіти і науки України* : вебсайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/ukrayina-doyednalasya-do-mizhnarodnoyi-innovacijnoyi-programi-transformaciya-cifrovoyi-pedagogiki> (дата звернення: 12.04.2023).
6. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. 2021. 56 с. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-opriyudnyue-ramku-tsifrovoyi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/OP%20ЦК.pdf (дата звернення: 15.04.2023).